

La justícia restaurativa a la presó: és possible en la delinqüència econòmica?

Joan Baucells et al., 2022

CONCEPTUALITZACIÓ

JUSTÍCIA RESTAURATIVA (JR)

Procés de **participació** activa i voluntària dels diferents subjectes afectats per un fet delictiu,

ofensor, víctima o comunitat,

per a la reparació de les seves conseqüències, amb l'ajuda d'un tercer imparcial, el **facilitador**

DELINQÜÈNCIA ECONÒMICA

Finalitat perseguida: obtenir un benefici econòmic

Modus operandi: engany, ocultació o abús de confiança

Exemples de delictes:

suborn, administració deslleial o alçament de béns

OBJECTIUS

Estudiar la possibilitat de desenvolupar programes de JR per a delinqüents econòmics a la fase d'execució penal

HIPÒTESIS

- 1 Conèixer les dades quantitatives dels condemnats per delinqüència econòmica a presons catalanes. → **H1:** Als Centres Penitenciaris (CPs) catalans existeix un nombre important i estable d'interns condemnats per delictes socioeconòmics i de perfil heterogeni.
- 2 Saber si existeixen programes de tractament específics per aquest perfil a Catalunya. → **H2:** A les presons catalanes no existeixen programes específics ni s'han fet trobades restauratives.
- 3 Identificar com la participació en programes de tractament i la reparació del dany influeix en l'accés a beneficis i classificació penitenciària. → **H3:** A efectes de classificació i beneficis, la reparació del dany s'avalua segons el pagament de la Responsabilitat Civil (RC).
- 4 Conèixer l'opinió dels professionals i dels Jutges de Vigilància Penitenciària (JVP) sobre les possibilitats i límits de la Justícia Restaurativa. → **H4:** No hi ha impossibilitat a nivell legal o resistències en el personal dels CPs per implementar propostes restauratives.

METODOLOGIA

1 METODOLOGIA QUANTITATIVA: ANÀLISI DE DADES OFICIALS

Dades de la Secretaria de Mesures Penals, Reinserció i Atenció a la Víctima de la Generalitat de Catalunya

Mostra: **168 interns que finalitzen la seva condemna per delictes econòmics entre 2019 i 2020**
Comparació amb interns comuns

2 METODOLOGIA QUALITATIVA: ENTREVISTES SEMIESTRUCTURADES

Mostra formada per:
11 Sots-directors de tractament dels CP de Catalunya
1 Jutge de Vigilància Penitenciària

RESULTATS I CONCLUSIONS

Relatives al perfil de delinqüent econòmic

El perfil és més *normalitzat* i amb menys variables criminològiques de risc que la resta d'interns.

Relatives a les finalitats preventives desenvolupades a presó per aquest perfil

Els professionals defensen l'efecte de prevenció especial negativa de presó en aquests delinqüents i creuen en l'èxit del tractament quan ve acompanyat d'instruments de justícia restaurativa.

Relatives al tractament dins els CPs catalans

Actualment, la Direcció General d'Afers Penitenciaris no està aplicant cap programa específic pels delinqüents socioeconòmics.

La majoria s'inclina per una Proposta Individualitzada de Tractament (PIT) basada en:

- ◆ programes de tractament generalistes de tipus psicoeducatiu, per motivar al canvi;
- ◆ satisfacció de la responsabilitat civil (RC), com a forma preferent de reparació del dany;
- ◆ puntualment es proposen treballs comunitaris per ajudar a reconèixer el dany causat i complementar la reparació econòmica.

Relatives al nombre de delinqüents econòmics

Els entrevistats coincideixen que els delinqüents econòmics representen un percentatge minoritari a la presó, i que aquest es manté estable.

Les dades confirmen que representen un 3-4% de la població penitenciària.

Relatives a les facilitats per accedir a tercer grau i a la llibertat condicional

Els sots-directors de tractament consideren que els delinqüents econòmics tenen més facilitats perquè:

- ◆ tenen un bon pronòstic de reinserció i comportament exemplar;
- ◆ es valora especialment l'esforç reparador de la RC i tenen capacitat econòmica per satisfer-la;
- ◆ tenen millors advocats o contactes d'alt nivell.

Relatives a trobades restauratives

Als CP catalans s'han dut a terme poques trobades restauratives i mai amb delinqüents econòmics.

Aquestes trobades són ben valorades pels professionals i recomanables pel perfil dels delinqüents econòmics.

PROPOSTES DE FUTUR

Considerar les **característiques personals** de l'intern condemnat per delictes econòmics a l'hora de dissenyar els programes de tractament.

Avançar cap a l'ús d'instruments restauratius promovent tres elements: inicis d'experiències més restauratives (programes de connexió presó-comunitat); personal format i sensibilitzat; i un context legal que permet aquestes experiències.

Promoure la **mediació** entre infractors, per millorar seu tractament, i víctimes, per la possibilitat de reparació del dany.

En delictes sense una víctima identificable, recórrer a **víctimes subrogades:** del mateix tipus de delictes o que relatin les seves conseqüències.

Realitzar **conferències** en delictes que vulnerin drets supraindividuals, comuns en delinqüència econòmica (Hisenda Pública, medi ambient, etc).

En les conferències, utilitzar empreses del sector on s'ha comès el delictes: **representants amb cultura de compliment normatiu.**

Quan el dany no es pogués reparar amb la satisfacció de la RC, buscar formes de **reparació social.** Quan la JR no fos possible, millorar els programes de tractament dins el CP.

Implementar **reformes legals** per tal que les multes imposades per aquest tipus de delictes es dediquin a reparar danys col·lectius.